

Виговський В.Г., здобувач
Науковий керівник – Петрук О.М., д.е.н., проф.
Житомирський державний технологічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

При дослідженні організаційного забезпечення аналізу кредитоспроможності позичальника важливими поняттями є організаційна структура та організаційний процес. Організаційна структура, яка відповідає за оцінку кредитоспроможності позичальника в банку, представлена аналітичним структурним підрозділом, що приймає управлінське рішення про надання кредиту. Організаційний процес оцінки кредитоспроможності позичальника є складовою частиною кредитного циклу, який складається з таких етапів: залучення клієнтів; консультація клієнтів; кредитний аналіз (безпосередньо оцінка кредитоспроможності позичальника); погодження кредиту; видача кредиту; моніторинг; погашення кредиту. Оцінка кредитоспроможності позичальника, в свою чергу, містить такі організаційні етапи: фінансово-економічний аналіз; експертиза відділу банківської безпеки дирекції, якій підпорядковується відділення, куди звернувся клієнт; правова експертиза наданих позичальником документів; оцінка наявного забезпечення по кредиту; експертиза кредитної заявки працівниками департаменту ризик-менеджменту; експертиза кредитної заявки працівниками департаменту з питань взаємодії з небанківськими установами.

Відповідальним за якість та повноту проведення оцінки фінансового стану позичальника є клієнт-менеджер. Відзначимо, що основний акцент при оцінці кредитоспроможності підприємства робиться на: дослідженні фінансової та управлінської звітності; аналізі ринку, на якому функціонує позичальник; оцінці ділової репутації підприємства. При відвідуванні адреси фактичного ведення бізнесу до функціональних обов'язків клієнт-менеджерів необхідно включити (табл. 1).

Досить важливим обов'язком клієнт-менеджера на етапі проведення фінансово-економічного аналізу є обробка, систематизація і аналіз отриманої від позичальника інформації. Клієнт-менеджер розраховує фінансові показники, зазначені в Положенні про кредитування та визначає рейтинг позичальника. Відзначимо, що важливим є врахування позабалансових зобов'язань позичальника при розрахунку показників фінансової стійкості та платоспроможності.

Таблиця 1

Функціональні обов'язки клієнт-менеджера при виїзді на місце ведення бізнесу позичальника

№ з/п	Функціональні обов'язки	Документальне джерело для оцінки
1	Достовірність знаходження бізнесу за заявленим позичальником адресами	Правовстановлюючі документи. Договори оренди, заява на отримання кредиту
2	Огляд та обстеження необоротних активів, оцінка їх стану, відповідність фактичного використання функціональному призначенню	Інвентарні картки, договори оренди, акти надходження та вибуття необоротних активів
3	Огляд товарно-матеріальних запасів клієнта та оцінка предмету застави	Картки складського обліку, документи на право власності на предмет застави

Нами доведено, що неврахування їх у методиці оцінки кредитоспроможності призводить до викривлення достовірності інформації про клас, до якого відноситься позичальник. Тому до складу функціональних обов'язків клієнт-менеджера необхідно віднести дослідження стану позабалансового обліку у позичальника. Зокрема, необхідно проаналізувати наявність наданих позичальником гарантій, що дозволить уникнути ситуацій з різким погіршенням фінансового стану позичальника при виконанні таких гарантій по відношенню до підприємства-принципала. В цьому контексті нами запропоновано до Положення про кредитування банку внести зміни до розділу «Забезпечення кредитних операцій» та «Експертиза ризик-менеджменту», де врахувати оцінку позабалансових зобов'язань підприємства-позичальника. Констатуючим документом по проведеному аналізу позабалансових зобов'язань слід запропонувати окремий додаток до Резюме «Оцінка позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника». Запропонована структура такого додатку матиме такий вигляд (табл. 2).

Таблиця 2

Приблизна структура додатку з аналізу позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника по проекту, що кредитується

Підприємства-принципала по відношенню до позичальника	Сума наданих позичальником гарантій	Термін виконання зобов'язань принципала по іншому кредитному проекту	Оцінка ризиків невиконання зобов'язань принципала по іншому кредитному проекту	Вплив на показники фінансової стійкості та платоспроможності позичальника у випадку невиконання зобов'язань принципала за іншим кредитним проектом
x	x	x	x	x
Висновок Департаменту ризик-менеджменту щодо рівня ризику проекту, що кредитується, з врахуванням позабалансових ризиків позичальника				
Висновок клієнт-менеджера щодо оцінки позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника по проекту, що кредитується				

Розшифровку позабалансових зобов'язань доцільно здійснювати станом на останню звітну дату і на поточну дату (якщо зі звітної дати пройшло більше одного місяця або відбулись зміни у структурі таких зобов'язань). При оцінці кредитоспроможності позичальника в ході аналізу позабалансових зобов'язань необхідно дослідити: терміновість погашення таких зобов'язань; доступ до рефінансування та кредитного портфеля; аналіз забезпечення в контексті можливого його дублювання; наявність прострочених позабалансових зобов'язань.

Доречним вважаємо також у кредитній історії підприємства-позичальника передбачити пункт щодо наявності у минулому позабалансових зобов'язань підприємства-позичальника перед підприємствами-принципалами з деталізацією сум та термінів виконання взятих на себе гарантій. Вважаємо, це сприятиме уточненню оцінки кредитоспроможності по проекту, що кредитується, та дозволить усунути вплив позабалансових ризиків на кредитну операцію.